

פובליציסט

בוטז ארד

בגידת האינטלקטואלים

[צילום: חד שי]

הסימביוזה בין האינטלקטואלים והעריצים מאפשרת להבין את ביקוריו של נועם חומסקי אצל נסראללה ואת נפנופיו של הוגו צ'אבז בספריו של חומסקי, את סגידת האינטלקטואלים ז'אן פול סארטר ורולן בארת לסטלין ולמאו, ואת הערצתם של מישל פוקו ושל חבריו לח'ומייני.

בעוד שאנשי המדע והעסקים טרחו וקידמו את החברה האנושית בהביאם את האנושות להישגים חסרי תקדים, בחרו האינטלקטואלים לבגוד בייעודם ולנהות אחר הפראות הקמאית של הפרימיטיביות, תוך שהם זונחים את המשימה שעליה היו מופקדים

• • •

השבוע התקיים במרכז האוניברסיטאי אריאל בשומרון כנס בינלאומי שכותרתו "אינטלקטואלים וטרור: משיכה גורלית". הכנס התמקד בהסברים לתופעה המדהימה של הסימביוזה בין החוגים האינטלקטואלים ה"מתקדמים" לבין הטרור. היסטוריונים, סוציולוגים, פסיכולוגים, חוקרי איסלאם וחוקרי תרבות הציגו איש איש את תפיסתו במאמץ "לבנות מודל, תיאוריה, לנושא בוער ואקטואלי, שבאקדמיה כמעט ולא דנים בו", כפי שהסבירה יוזמת הכינוס ד"ר הלנה רימון.

אחד ההסברים המרתקים לתופעה של המשיכה הקיימת בין אינטלקטואלים לבין עריצים הוצג בשנת 1961 במאמר "לאינטלקטואל החדש" של הפילוסופית איין ראנד. העידן המודרני, הסבירה ראנד, מתאפיין בצמיחת שני אבות טיפוס של מקצועות שקיומם לא התאפשר טרם המהפכה התעשייתית - האינטלקטואל ואיש העסקים.

שני אלו הם סוכני השטח של שני תחומים: המדע והרוח. איש העסקים המקצועי הינו סוכן השדה של התחום שבראשו עומד המדען. הוא מעביר את התגליות ממעבדות הממציאים והמדענים והופך אותם למוצרים העונים על הצרכים של בני האדם ומשפרים את נוחותם ואת איכות חייו. האינטלקטואל המקצועי הינו מקבילו הרעיוני של איש העסקים הפועל בעולם הרוח. הוא מעביר את הרעיונות הפילוסופיים המתקדמים ביותר לכל שטחי הפעילות האנושית. האינטלקטואלים אמונים על העברת הרעיונות מ"מגדל השן" של הפילוסוף אל הפרופסורים באוניברסיטאות, אל הסופרים, האמנים, העיתונאים, אל הפוליטיקאים והזמרים ואל האדם ברחוב.

גם המומחים במדעי הטבע והפיסיקה חייבים להסתמך על האינטלקטואלים לקבלת הדרכה מידע בכל האמור בהנחות יסוד ועקרונות מתודולוגיים, ערכי מוסר ותיאוריות חברתיות ופוליטיות. חקר הידיעה האנושית הוא המאפשר לחברה חופשית להמשיך ולהחזיק בידע מעודכן ומתקדם. "האינטלקטואל הוא עיניה, אוזניה וקולה של של חברה חופשית; זהו תפקידו: להבחין במאורעות העולם, להעריך את משמעותם ולעדכן את כל שאר האנשים המצויים בכל השטחים האחרים. חברה חפשית חייבת להיות חברה בעלת ידע מעודכן", הסבירה ראנד.

סימביוזה הרסנית

אלא בעוד שאנשי המדע והעסקים טרחו וקידמו את החברה האנושית בהביאם את האנושות להישגים חסרי תקדים, בחרו האינטלקטואלים לבגוד בייעודם ולנהות אחר הפראות הקמאית של הפרימיטיביות, תוך שהם זונחים את המשימה שעליה היו מופקדים. ד"ר יואל פישמן סיפר בהרצאתו ביום העיון כי אורולן התייחס לאינטלקטואלים באנגליה כאל אינטליגנציה תבוסתנית ופציפיסטית, הסוגדת לכוח ולאכזריות.

במקום לשחרר את האדם בחרו האינטלקטואלים לשעבדו, במקום לייצר בחרו לבזוז, ובמקום להעלות את רמת חייו חיפשו להורידה למכנה המשותף הנמוך ביותר של החברה הפראית ביותר שאותה הצליחו לגלות. המפתח הפילוסופי שבו בחרו האינטלקטואלים המודרניים היה הפילוסופיות המנתקות את תודעת האדם מן המציאות, באמצע את עמנואל קאנט, הפילוסוף שהוביל את הפרידה של התודעה האנושית מן המציאות, למנחה דרכם. כך הפכו רבים מן הפרופסורים, האמנים, העיתונאים, אוצרי האמנות במוזיאונים והמשוררים למקדמיו ולמהלליו של הרעיון בדבר קטנות האדם ועליבותו, תוך שהם מדגישים את חוסר התאמתו ואת חוסר התוחלת של חיים במציאות.

"אם כל היצרנים של מנועי הקטרים היו הופכים פתאום אי-רציונליים והיו מתחילים לייצר במקום מנועי קטרים קרונות שוורים", כתבה ראנד, "איש לא היה מקבל את הטענה כי זהו חידוש מתקדם או שסוס הברזל נכשל, ואנשים רבים היו ממלאים את הריק התעשייתי והיו מתחילים לייצר מנועי קטרים. אבל כאשר דבר זה קורה בפילוסופיה - כאשר מציעים

לנו זן-בודדהיזם ודברים שקולים לו כמילה האחרונה במחשבה האנושית - אף אחד, עד עתה, לא בחר להיכנס אל הריק האינטלקטואלי ולהמשיך את עבודת הרוח של האדם".

וכאן מצוי המפתח לכמיהת האינטלקטואלים למשטרי האופל והטרור בעולם. אלו מהם שבגדו בתודעה האנושית מוצאים עצמם במצב של חולי הנובע מאותו נתק מן המציאות - חוסר אונים נוכח אי-יכולתם להתמודד עם המציאות המביא אותם להערצת הכוח הפיסי ולראייתו כאידיאל של שליטה במציאות. בחולי זה נעוץ ההסבר לעלייה לרגל של האינטלקטואלים המודרניים המשחרים לפתחם של עריצים טוטליטריים, בעוד הם מספקים לעריצים את התירוצים וההצדקות לקידום השתלטותם הכוחנית. תירוץ כזה שימש רבים מן הפושעים הנאציים שטענו כי רק "צייתו לפקודות", ואייכמן אף ציטט במשפטו את הציווי הקטגורי של קאנט כהצדקה לפעולותיו.

סימביוזה זו בין האינטלקטואלים והעריצים מאפשרת אפוא להבין את ביקוריו של נועם חומסקי אצל נסראללה ואת נפנופיו של הוגו צ'אבז בספריו של חומסקי, את סגידת האינטלקטואלים ז'אן פול סארטר ורולן בארת לסטלין ולמאו, ואת הערצתם של מישל פוקו ושל חבריו לח'ומייני. האינטלקטואלים המודרניים והדיקטטורים של עולמנו מבקשים זה את זה כחלקים בלתי-שלמים של יצור אנושי, הרואים איש ברעהו את מה שחסר בהם: איש השרירים והאלימות הפועל בכוח מנותק ממחשבה, ואיש הרגשות המנותק מן המציאות וחסר היכולת לפעול בתוכה, מחפשים דרך להתקיים, כשהם מספקים זה לזה תמיכה בהרס הייצרנות והחירות האנושית.

▪ בועז ארד-ארדר הוא עמית מחקר ב"מכון ירושלים לחקר שווקים". מנהל תקשורת שיווקית ופובליציסט.

[שלח לחבר](#)

[הדפסה](#)

[בימה חופשית+](#)

[כתבים ב- News1](#)

מוצר: 08/05/2010 | עורך: 08/05/2010

[לחץ כאן להדפסה](#)